

Oslo kommune
Bydel Østernsjø

Bydelsadministrasjonen

Rapport "Bruk av språkmidler i bydel Østernsjø"

Innledning

Rapporten viser ordninger til språkstimulerende tiltak for barn i førskolealder, inklusive bevilgede midler og hva midlene kan nyttes til. Videre omtaler rapporten hvordan bydelen benytter de aktuelle midlene. Rapporten viser hvilke tjenesteområder som har en særskilt rolle i arbeidet med språkstimulering. Rapporten angir utfordringer innen språkstimuleringsarbeidet. Utfordringene beskrevet i rapporten er fulgt opp med mål/ tiltak i bydelen forslag til Budsjett 2013, eventuelt følges opp i handlingsplaner.

Rapporten er utarbeidet av en arbeidsgruppe bestående av Anne Bjørland, Marianne Svendsen, Vigdis Malt Marøy og Irene Demuru. Arbeidsgruppen har fått bistand av Bente Torsæter på økonomiområdet og Tommy Grotterød har vært med i siste del av arbeidet

Bakgrunn

Ansvar og oppgaver innen arbeidet med språkstimulering er delt på flere tjenester. Sentralt i arbeidet står helsetjenester barn og unge, med helsestasjonen og språkenheten. Ressursenhet for førskolebarn har en viktig rolle, og det har selvsagt også barnehagene.

Byrådet har som mål at *alle barn skal kunne norsk før skolestart*. Målet er tatt inn i bydelens Budsjett 2012 og i forslag til Budsjett 2013, og er blant annet fulgt opp i følgende målformuleringer:

- barn med behov for språkstimulering får et tilbud slik at de behersker norsk før skolestart
- barn med behov for språkstimulering fanges opp på helsestasjonens 2- og 4-årkontroll og tilbys tverrfaglige tilbud fra tjenester som gir språkstimulering
- gjennom samarbeid mellom Ressursenhet for førskolebarn og Språkenheten ved Familiesenteret sikrer man at minoritetsspråklige barn med språkvansker får adekvat hjelp og koordinerte tjenester

Delprosjekt norskferdigheter i "Oslobarnehagen" har som mål *"å sikre at Oslobarn har så gode norskferdigheter før skolestart at de kan følge ordinær opplæring og oppnå bedre, livslang læring og redusert frafall fra skolen."* Videre heter det at *barn som har forsinket utvikling av norskferdigheter (eller har språkvansker) skal fanges opp tidlig for å sikre gode, individuelle tiltak og et godt språkmiljø.*

To tilskuddsordninger er særskilt rettet mot språkstimulering i førskolealder.

Det statlige tilskuddet skal bidra til at bydelen kan utforme tiltak som bedrer språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn. Et delmål med ordningen er å bidra til økt deltakelse av minoritetsspråklige barn i barnehage. Videre er det et mål at bydelen utarbeider tiltak på tvers av tjenestetilbudene. Bydelen skal gjøre ikke-kommunale barnehageeiere oppmerksom på at de kan søke om midler til språkstimulering for minoritetsspråklige barn.

De kommunale midlene, språkstimulerende tiltak for barn som ikke er søkere til barnehageplass, fordeles etter antall barn 1-5 år med innvandrerbakgrunn i bydelene.

Det skal rapporteres på bruken av midlene i bydelens årsmelding.

Språkstimuleringstiltak til førskolebarn i Bydel Østensjø

De statlige tilskuddene benyttes til 2,48 årsverk tospråklige assistent (derav 1 tilhørende Fargestiften, en avdeling ved Oppsal samfunnshus barnehage, som har plasser til barn av foreldre som går på norskkurs i regi av NAV/ Introduksjonsprogrammet), 1 årsverk migrasjonspedagog og 0,6 årsverk språkpedagog. I Budsjett 2013 foreslås stilling som språkpedagog økt til 1 årsverk. Del av midlene benyttes til språkstimuleringsmaterieill, som fordeles til aktuelle barnehager etter søknad.

De kommunale midlene benyttes til å finansiere gratis kjernetid i bydelens barnehager, samt 1 årsverk pedagogisk leder og 1 årsverk assistent på avdeling Fargestiften.

Barnehagene

Barnehagene er en viktig arena for språkstimulering for barn i barnehagealder. Barnehagene har som mål at alle barn skal kunne norsk før skolestart. Barnehagenes årsplan skal omtale hvordan barnehagen støtter opp om barns språklige kompetanse, og den voksne skal bruke språket aktivt og gi respons på barnets bruk av språket, for å støtte opp om barnets språkutvikling.

Fra og med 2012 blir det ved nyansettelser i barnehage stilt krav til at den ansatte må beherske norsk skriftlig og muntlig, tilsvarende norskprøve 3. Det er satt av midler til norskkurs for ansatte i kommunale barnehager som ikke har tilstrekkelige norskerferdigheter. Dette er viktige virkemidler for å høyne de ansattes norskspråklige kompetanse i barnehagen, - en forutsetning for et godt språkmiljø.

Barnehagen skal ha utstyr og materieill som støtter opp om barns språkutvikling. Ved besøk i barnehagene ser en at det er store forskjeller mht egnet materieill og utstyr i barnehagene. Barnehagene skal alle benytte ABC og 123. Barnehagene har spesialmaterieill som Snakkepakken. Barnehagene har fått ressurser fra tilskuddsordningene til innkjøp av Snakkepakken og annet egnet materieill.

Barnehagene er skolert i språkkartleggingsverktøyet TRAS. Flere av barnehagene benytter TRAS, men her er det store forskjeller. Når barnehagen oppdager barn med begrensede norskspråklige/ språklige ferdigheter kan de selv sette inn tiltak, eller de kan kontakte språkenheten eller ressursenheten.

Oslo kommune sentralt har undersøkt språkmiljøet i barnehagene og resultatet viser at kvaliteten er varierende. Noen barnehager har større utfordringer – det er for eksempel forskjeller i de ansattes norskkunnskaper og i ansattes kompetanse mht språk og språkstimulering, og antall minoritetsspråklige barn varierer sterkt fra barnehage til barnehage.

Det vil i regi av Oslobarnehagen og delprosjekt *norskerferdigheter* komme føringer til kvaliteter barnehagen skal tilfredsstille for å være et godt språkmiljø. Det vil samtidig blir skissert hvordan barn med behov for språkstimulering skal følges opp.

Utfordringer:

- Implementering av Oslostandard for *norskerferdigheter*, med felles krav til språkmiljø, og til kartlegging og oppfølging av enkeltbarn
- Sikre gode norskerferdigheter hos de ansatte i barnehagene

- Målrettet oppgradering av materiell og utstyr, med særlig fokus på språkstimulerende kvaliteter

Gratis kjernetid

Barnehagene gir tilbud om gratis kjernetid. Ordningen retter seg mot familier med barn uten barnehageplass med behov for norskspråklig stimulering. Bydelen har de siste årene hatt mellom 10 og 20 plasser som gratis kjernetid. P.t. er 12 plasser tildelt som gratis kjernetid. Det er selvsagt viktig at plassene benyttes aktivt, og styrerne oppgir at dette er tilfellet, med få unntak. Det har i 2012 vært avsatt budsjettmidler til 22 plasser.

De fleste barna er i aldersgruppen 4 år eller eldre når de får tilbud om gratis kjernetid. Noen ønsker å gå over til betalt heldagsplass, men 60 % - 70 % benytter gratis kjernetid frem til skolestart.

Arbeidsgruppen mener en det er viktig å sikre at plassene blir benyttet aktivt, slik at plassen gir ønsket effekt.

Utfordringer:

- Aktuelle ”rekrutteringsarenaer” som helsestasjon, familiesenteret, åpen barnehage, ressursenheten m.fl. må alle ta sitt ansvar og aktivt bidra til å identifisere barn uten barnehageplass, og informere foresatte om tilbudet Gratis kjernetid.
- Sikre at Gratis kjernetidplassene har ønsket kvalitet og reelt bidrar til målet: alle barn skal kunne norsk før skolestart.

Fargestiften

Fargestiften er et tilbud til familier med barn der foresatte deltar i kvalifiseringstiltak i regi av NAV. Barna tildeles plass i Fargestiften av NAV. Denne plassen kan de i praksis ha inntil ett år. De må samtidig som de får tildelt plassen, legge inn søknad om ordinær barnehageplass, og ved opphør av plass via NAV, vil de kunne få tildelt plass i hovedopptaket eller ved løpende opptak.

Utfordringer:

Fargestiften har til nå vært en egen avdeling i Oppsal samfunnshus barnehage. Det ses på muligheter for at plassene på Fargestiften kan spres på alle avdelingene i barnehagen, slik at barna kan ta del i et mer stimulerende språkmiljø.

Helsetjenester barn og unge

Helsestasjon

Østensjø helsestasjon kartlegger barnets språk ved 2-års konsultasjon og 4-årskonsultasjon ved hjelp av screeningverktøyene SATS og SPRÅK 4, i tillegg til å ha samtaler med foreldrene om barnets språkutvikling.

Alle flerspråklige barn som vurderes å ha behov for språkstimulering utover det foreldre selv kan gi, informeres om språkenhetens tilbud og henvises til migrasjonspedagog for eventuell nærmere oppfølging. Ved bekymring for generelle og spesifikke språkvansker, kan helsestasjonen henvise til Ressursenhet for førskolebarn. Ved usikkerhet om hvor henvisningen skal gå, anbefales drøfting med migrasjonspedagog eller leder for ressursenhet for førskolebarn.

Språkenheten

Språkenheten er del av Helsetjenester barn og unge som inngår i bydelens familiesenter. Migrasjonspedagogen skal bidra til flerkulturell kompetanse innen aktuelle tjenesteområder, samt bidra til økt språkforståelse blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Migrasjonspedagogen veileder øvrige ansatte i språkenheten gjennom faste møter to ganger hvert halvår og ved behov.

Faglig styrking av språkenheten ved etablering av stilling som språkpedagog er særlig tiltenkt økt satsing inn mot barn som ikke har barnehageplass, og skal videre bidra til å identifisere barn med behov for språkstimulerende tiltak og sørge for at disse får aktuelle tiltak i barnehage eller på annen måte.

Språkstimulerende tiltak i regi av språkenheten har vært språk- og musikkgrupper. Eksempelvis har elleve barn uten barnehageplass hatt tilbud om ukentlige språkgrupper med tema språk og musikk. Det har vært gjennomført 23 gruppesamlinger i første halvår 2012. I perioden fra september til oktober er det samme tilbudet gitt ti nye barn uten barnehageplass, med til sammen 7 ukentlige samlinger.

Per 1. november har migrasjonspedagog gitt 36 språkoppfølgingssamtaler til foreldre med barn som trenger språkoppfølging. Foreldre og samarbeidspartnere gir gode tilbakemeldinger på tilbudene.

Tospråklige assistenter ved språkenheten utfører direkte arbeid ute i barnehagene, og er ikke fast bundet til konkrete barnehager over tid. Migrasjonspedagog gir veiledning til ansatte i barnehager gjeldende både enkeltbarn og grupper. Barnehagene som er styrket med språkgrupper over lengre perioder, har også gitt gode tilbakemeldinger.

Språkenheten tilbyr kompetansehevende tiltak og veiledning til barnehagene og andre tjenester som jobber med førskolebarn i den aktuelle målgruppen.

I 2012 har et prioritert område vært å bedre det tverrfaglige samarbeidet mellom helsestasjon, språkenhet og introduksjons- og kvalifiseringsprogrammet i NAV.

Helsestasjonen og språkenheten er samorganisert og samlokalisert. Dette gir et godt utgangspunkt for å finne fram til og følge opp barn som trenger ekstra norskestimulering allerede fra 2-års alder. En suksessfaktor for dette er at 2- og 4- års konsultasjonene gjennomføres som planlagt iht anbefalt helsestasjonsprogram og at språkkartlegging med SATS og SPRÅK 4 blir gjennomført etter intensjonen.

Utfordringer:

- Språkenheten gjennomfører en rekke tiltak, både i barnehager og for barn uten barnehageplass. En utfordring er å få oversikt over målgruppen, hvor mange som får hjelp, og effekt av hjelpen som settes inn.
- En annen utfordring er å sikre klare bestillinger fra barnehagene, gjerne ved bruk av henvisningsskjema, som tydeliggjør behovene. Dette vil tydeliggjøre hvilke mål og tiltak som skal settes inn i den enkelte sak, samt gi et godt grunnlag for evaluering
- En tredje utfordring er å få til en ”fleksibel” tjeneste, som fanger opp varierende behov og sikrer at tilbudet kommer de nytte i de barnehagene som trenger det.

Ressursenheten

Ressursenheten har først og fremst ansvar der det er snakk om spesifikke språkvansker.

Ressursenheten følger opp vedtak iht Opplæringslova, og styrkingstiltak i barnehagene iht Barnehageloven. Det kan dreie seg om direkte oppfølging av enkeltbarn og om veiledning til ansatte og foresatte.

Ved språkvansker hos barn kan det være vanskelig å avdekke om det er grunnleggende språkvansker eller norskspråklige vansker, som ligger til grunn. I de sakene man er i tvil, bør migrasjonspedagog i språkenhet og logoped i ressursenheten samarbeide i vurderingen av hvilken type oppfølging barnet har behov for. I vurderingene må også foresattes beskrivelser av barnets språkutvikling og morsmålskompetanse legges til grunn.

Utfordringer:

- Ved språkvansker hos barn kan være vanskelig å avgjøre om grunnleggende språkvansker eller norskspråklige vansker, ligger til grunn. Det blir viktig å få til samarbeid, både for vurdering av vanskenes art, og av behov for eventuelt samarbeid i oppfølgingen av barnet.

Tiltak og samarbeid på tvers av tjenesteområder

Ansvar og oppgaver for arbeidet med å støtte opp om språkutvikling hos barn som trenger det er som sagt spredt mellom flere tjenester. Denne organiseringen gjør at området fort blir uoversiktig. Det er viktig at tjenestene har god kjennskap til hverandres ansvar og oppgaver, slik at kompetanse og ressurser kan anvendes på en god måte. Med mange aktører er det en viss fare for svikt. Det bør settes inn tiltak som sikrer at de barna som trenger det får rett hjelp. Det anbefales etablert en fast arbeidsgruppe for oppfølging og koordinering av tiltak og ressurser.

Utfordringer:

- En utfordring er å sikre at de ulike aktørene kjenner hverandres ansvar og oppgaver på området, og at de samhandler på en god måte. Det anbefales å ha en tverrfaglig arbeidsgruppe som kan følge opp mål og tiltak over tid.
- Det må utvikles prosedyrer som sikrer oppfølging av barn som har behov for språkstimulerende tiltak.

Utfordringene er dels tatt inn i budsjett 2013, med mål og tiltak, dels vil de bli fulgt opp i konkrete handlingsplaner.